Oulu-lehti 12.8.1990

Panu

Lukkarinrakkaus

Istuttiin tunnelmallisessa Turkansaaren kamarissa muistokahveilla, piti aloitettaman. Rykäisin ja sanoin, että taidamme olla sen verran vanhanaikaisia, että odotamme, että provastipa... Tuomiorovasti ei noussut vaan kysyi, muistinko, minkä takia on ollut sellainen tapa, että pappi aloittaa syömiset ja juomiset. Myönsin, että en ollut tullut pohtineeksi.

"Pappi siunasi ruuan, siitä se alkoi", sanoi ja lisäsi, että sitten vasta, joskus, tästä aloittamisesta tuli arvostuskysymys. Samalla tuomiorovasti esitti toisenkin kysymyksen: tiesinkö, miten on syntynyt vertauskuvallinen ilmaisu "lukkarinrakkaus". Taaskin jäin sanattomaksi, mutta kysyjä selitti.

Meille tuttu ilmaisu "lukkarinrakkaus" on käännösvirhe. Ranskan kielessä on ilmaisu "amour des cloches", joka suomennetaan "rakkaus kelloihin" ja tarkoittaa kiintymystä kotiseudun kirkonkelloihin, niiden soittoon eli kotiseuturakkautta.

Kuvitelkaamme, mitä kaikkea liikkuukaan maailmalta palaavan mielessä, kun hän jo kauas maantielle kuulee kotikylän kirkonkellojen äänen... Vai osanemmeko me, nykyajan äänimelun tylsistämät, enää tällaista tilannetta edes kuvitellakaan!

Sitten tämä kaunis ranskalainen ilmaisu käännettiin ruotsin kieleen ja jostain syystä näin: "klockarkärlek". Olisi kai pitänyt olla: kärlek till klockor(na), rakkaus kelloihin. Ruotsissa **klockare** — siis vain yksi kirjain lisää, **e** — tarkoittaakin "kellonsoittajaa', soittajaa, **lukkaria**. Ja niin tuli "klockarkärlekista", "kellonsoittajanrakkaudesta", lukkarinrakkaus.

Joku meistä kahvitteli-joista sanoi, että tällaisia tulkinta- ja käännösvirheitä taitaa olla kirkonsanastossa muitakin, mihin tuomiorovati, että esimerkiksi **tuomiorovasti**.Ruotsissa on alusta alkaen domprost. Kun suomalainen kääntää ruotsalaisen sanan dom, niin sehän on tuomio. Mutta sana onkin tullut kirkon kieleen muista eurooppalaisista kielistä. Saksan kielessä **Dom** tarkoittaa piispan kirkkoa, sanana alun perin **kupukattoa** samalla tavalla kuin ranskan kielessä **dôme**.Ilmeisesti alkuseurakunnissa vain tärkeimmillä kirkoilla on ollut kupukatto!

Kun en ole filologi enkä teologi, en osaa muullakaan tavalla selittää. Niin ovat kuitenkin syntyneet tuomiokirkko, tuomiokapituli, tuomiorovasti ja joskus vielä karmeammalta kalskahtava "tuomiruustinna".

Käännösvirhe se on kirkkoherrakin. Ruotsissa "titteli" on **kyrkoherde** eli suomeksi kirkonpaimen. Paimenhan seurakunnan päämies on tai ainakin hänen pitäisi olla. Kun tutkin "Sursillianaa" tai muuten seurustelen paljon yli sata vuotta sitten eläneiden ihmisten kanssa, niin seurakuntien esimiesten, pääpaimenten, virkanimike on ollut ruotsin kielessä **pastor**. Jossain vaiheessa pastoreita on ruvettu kutsumaan nimellä kyrkoherde ja pastor on jäänyt virkaan vihityn papin "titteliksi". Ja sitten se kyrkoherde on suomennettu tai (niin kai) suomentanut.

Voisiko kuvitella, että jos ei olisi "syntynyt" kirkkoherraa, olisi kunnon paimenten joukossa ollut vähemmän — herroja!

Kuunnelkaamme kotikylän kelloja!